

Laca

Tijdingen

Driemaandelijks Tijdschrift van Laca
Geschied - en Heemkundige Kring van Laken
Jaargang 1 - Nummer 2 - december 1989

Laken

*Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857*

Geschied- en Heemkundige

Kring van LAKEN.

T I J D I N G E N

1e Jaargang nr. 2
december 1989

TEN GELEIDE

Het eerste nummer van Laca-Tijdingen had een onverhoopt succes. Meer dan zeventig leden sloten zich bij onze vereniging aan. En vele aanmoedigingen staken ons een hart onder de riem.

Toch kwamen er ook negatieve reacties. Met name van Franstalige belangstellenden. Zij waren ontgoocheld (en sommigen zelfs verontwaardigd) omdat ons tijdschrift uitsluitend Nederlandstalig was.

Wij menen er dan ook goed aan te doen een uittreksel te publiceren van de brief die wij aan een van hen lieten toekomen :

"Vous nous avez renvoyé notre invitation de participation pour la visite des Casernes Ste Anne à Laeken et avez exprimé le désir de recevoir notre documentation en langue française.

"Nous vous signalons que notre cercle a été constitué sous l'égide du "Sociaal Kulturele Raad van Laken" , qui est financé par la Communauté Flamande. Nous sommes donc subsidié par celle-ci. La langue véhiculaire de notre cercle est dès lors le Néerlandais.

"Les francophones sont évidemment les biens venus chez nous. Plusieurs de nos membres sont des francophones. Certains documents que nous publierons le seront en Français.

"Un malentendu semble être né du fait que le revue "Les Marolles" ait annoncé notre constitution, sans mentionner que notre cercle est néerlandophone.

"Nous sommes disposés à vous rembourser la cotisation, si vous le désirez.

Volgend artikel werd verzorgd door de Heer P. VAN NIEUWENHUYSEN
Hij is licentiaat in de germaanse filologie (UCL) en LACA-lid
van het eerste uur.

Deze bijdrage is de eerste van een ganse reeks. Met genoegen
zullen wij in de toekomst zijn wetenschappelijke notities volgen!

LAKENSE PLAATSNAMEN: LAKEN EN HEIZEL

Dat onze streek in vroegere tijden moerassig was en dat veel woeste gronden zich tussen de lokale dorpsgemeenschappen uitstrekten is een al lang vastgesteld en onbetwistbaar feit. Het doel van de volgende regels is dit eens te meer aan te tonen aan de hand van de ontleding van twee belangrijke plaatselijke toponiemen: de naam van de gemeente zelf: LAKEN en van een van zijn belangrijkste wijken: HEIZEL.

1. LAKEN : is etymologisch in verband te brengen met het Duitse "Lache" (waterplas). Een "lake" duidde vroeger bij ons op een waterloop in moerassig terrein. Deze waterloop was hoogst waarschijnlijk de Molenbeek, die uit Jette komt en in de Zenne uitmondt.

Het water van deze rivier vloeide gewoonlijk langzaam, maar het gebeurde wel eens dat het plotseling steeg en dat het de laag gelegen gronden overstroomde; de waterlopen die deel uitmaakten van haar bekken, waaronder onze Molenbeek, ondergingen natuurlijk ook deze invloed, zwollen en verspreidden zich vaak over nabije terreinen, die zo uiteraard moerassig werden. Zoals praktisch al onze kleine waterlopen, is de Molenbeek thans overwelfd en bijgevolg een onderaardse riool geworden.

De plaatsnaam LAKEN zou dus oorspronkelijk een waternaam geweest zijn, die op het drassige karakter van de bodem wees en betekende: "plaats waar beekjes, vijvers en plassen te vinden zijn". Voor wie een orografische kaart van de streek bekijkt, valt direct op, dat het huidige centrum van Laken bijzonder laaggelegen is en dat het deel uitmaakte van een gebied dat in vroegere tijden zeker vaak overstroomd werd door de wateren van de Zenne en van de Molenbeek.

2. HEIZEL: betekende oorspronkelijk: "kleine, tijdelijke, sekundaire nederzetting op de heide". Het toponymisch bestanddeel "zele" (germaans: "sali") - dat men in vele plaatsnamen als b.v. Vollezele, Elsene (vroeger Elssele), Mortsel en Brussel terugvindt - duidde op een bescheiden germaanse woning terwijl "haim" als in Ossegem, Veregem, Kobbegem ons een belangrijker, bestendig bewoonde Frankische woonkern verraadt. In de loop der tijden werden drassige en woeste gronden stilaan in gebruik genomen. Het verstedelijkingsproces dat het gezicht van onze streek vooral na 1935 grondig veranderd heeft, deed veel van die onvruchtbare grondstukken verdwijnen.

De overblijvende kunnen wij vandaag historisch als relikten uit lang vervlogen tijden en ekologisch als laatste toevluchts-oorden voor zeldzaam geworden dieren- en plantensoorten beschouwen.

P. Van Nieuwenhuysen

UIT DE COLLECTIE CAPRON.

In ons eerste nummer publiceerden wij een copie van een merkwaardige brief uit de collectie van de heer Capron (brief van Leopold I aan zijn verloofde Louise-Marie).

In onderhavige aflevering brengen wij een ander interessant stuk uit de collectie, met name een copie van een brief d.d. 22 juli 1906 van de gemeentesecretaris Louis HOUBA aan Baron GOFFINET.

Interessant is dat stuk om velerlei redenen :

1) Op het briefpapier van Houba staat de afbeelding van het wapen van Laken (en van LACA !). Op dat wapen staat Onze-Lieve-Vrouw van Laken afgebeeld met twee engelen ernaast die de (koninklijke) kroon boven haar hoofd houden. Houba had er dus geen moeite mee dit embleem te gebruiken, dat duidelijk kristelijk geïnspireerd is. Zulks is enigszins onverwacht voor een man, die naar wij vermoeden, liberaal gezind was. Trouwens zoals wij nog zullen zien, gebruikte zelfs zijn baas, burgemeester Emile BOCSTAEL (die vrijmetselaar was) eveneens dat zelfde embleem.

2) Er is sprake in de brief van huizen die zouden opgetrokken worden aan de Tuinbouwersstraat, achter het "Hôtel des Acacias". Waarschijnlijk betreft het hier het gebouw van het "Restaurant des Acacias" dat staat te verkommeren aan de St.-Annadreef.

3) Er wordt gewag gemaakt van het "Tuinbouwbedrijf DRAPS" gelegen aan de St- Annadreef.

Eigenlijk gaat het over het tuinbouwbedrijf DRAPS-DOM. Dat bedrijf was relatief belangrijk. In de collectie prentkaarten van het Gemeentekrediet van België zijn meerdere afbeeldingen aanwezig van "Les Grands établissements d'horticulture et d'exportation (!) Draps Dom"(x). Zo wordt op een kaart een afbeelding gegeven van het personeel (vóór een van hun transportmiddelen : een dubbel bespannen paardenkar). De baas staat er samen op met een dertigtal werknemers. Een andere kaart brengt de foto van een enorm "magasin d'emballage". Het bedrijf was ook hofleverancier.

HOUBA vermeldt in zijn brief de dood van vader Draps. Louis J. DRAPS, Ridder in de Leopoldsoorde, geboren in 1847, overleed inderdaad volgens zijn grafzerk in 1906. Zijn echtgenote Mathilde DOM, ook geboren in 1847, leefde tot in 1939.

Houba heeft het ook over een eventuele onteigening door de "Militaire Genie" van de gronden van het bedrijf Draps-Dom. De onderneming, die men nu een KMO zou noemen, werd later effectief onteigend, om de uitbreiding van de kazerne toe te laten.

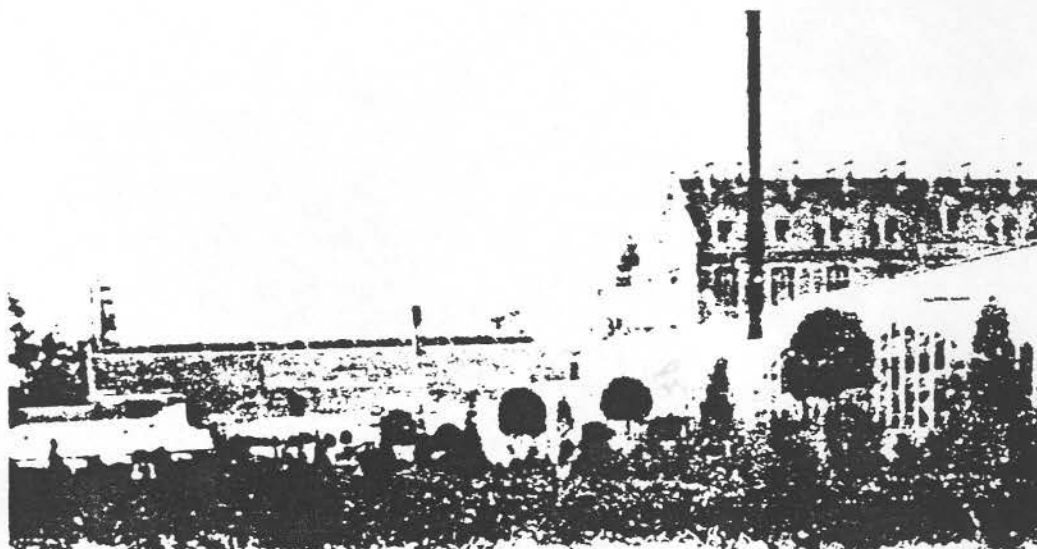
(x) Zie ook hierna een afdruk van een prentkaart (uit de collectie E. Christiaens)

Een Lakense straat kreeg nadien de naam Draps-Dom mee (waarschijnlijk verwijzend naar de eigenaars van het bedrijf). Deze straat ligt loodrecht op de Tuinbouwersstraat (die wellicht ook verwijst naar de "exploitation horticole" in de buurt).

4) Civiele lijst/ Baron GOFFINET

Een Civiele lijst is de jaarlijkse dotatie die een vorst toegevoegd krijgt. De beheerder (intendant) van de Civiele Lijst houdt zich ook met het bestuur van de financiën van de Koning bezig. Baron GOFFINET was beheerder van de Civiele lijst van Leopold II toen deze doende was met de urbanisatie van Laken. Heel wat briefwisseling werd door hem gevoerd met de gemeentelijke magistraten van Laken, Emile BOCKSTAEL burgemeester en Louis HOUBA, gemeentesecretaris.

LACA

Entrée des établissements d'horticulture et d'exportation
DRAPS-DOM, propriétaire Laeken-Brux.-Belgique

Laeken, le 22 juillet 1906.

Monsieur le Baron,

En réponse à votre lettre du 21 courant, je m'empresse de vous faire savoir que les étangs du Domaine Royal sont actuellement alimentés par l'eau du "Koleubeele" et par la distribution d'eau de la commune (ouverture faite sous la conduite de l'avenue Ste Anne). L'établissement des canalisations destinées à relier les étangs aux bassins de décaution

A Monsieur le Baron Goffinet,
Intendant de la Liste Civile.

du niveau « le Kolenbeek »
et en cours d'exécution; je fais activer,
le plus possible, ce travail.

L'administration communale a, en effet,
été saisie d'une demande d'autorisation
de construire 9 maisons ouvrières, une
des horticulteurs, derrière l'hôtel des
accacias. Les maisons auront chacune
une façade de 8 mètres de largeur et
une hauteur - mesurée du niveau
du trottoir jusqu'à et y compris
les corniches, de 14 mètres 50. Or,

la hauteur permise par le règlement, est de 18 mètres.

La hauteur totale de ces maisons, mesurée du niveau du trottoir jusqu'au sommet de la toiture, sera de 18 mètres 50 centimètres; le règlement ne donne de droit à l'autorité communale qu'en ce qui concerne la hauteur des façades, toiture non comprise.

Il est regrettable que le Génie militaire, qui aura vraisemblablement

besoin, dans un avenir plus ou moins
éloigné, des terrains compris entre
la Caserne et la rue des Horticulteurs,
attendu, pour les acquérir, qu'on y ait
érigé des bâtiments. A ma connais-
sance, l'établissement horticole Draps,
avenue de la Caserne, qui doit être recédé
par suite du décès du père, pourrait
bien également être affecté à des
bâtiments, si le Génie militaire
continue à ajourner son projet
de l'acquérir.

Agnez, je vous prie, Monsieur le
Baron, l'expression de mes sentiments
les plus dévoués. H. Duban

In een recent nummer van DE NEKKER werd een artikeltje gepubliceerd dat wegens storende en niet verbeterde tikfouten quasi onleesbaar overkomt.

Hier volgt de gecorrigeerde tekst :

De Koning pikte fiscale graantjes mee

Dat een Belgische Prins gaarne een fiscaal graantje meepikte is bij de meeste Belgen wel bekend na ophefmakende processen ingesteld tegen financiers en stafhouders.

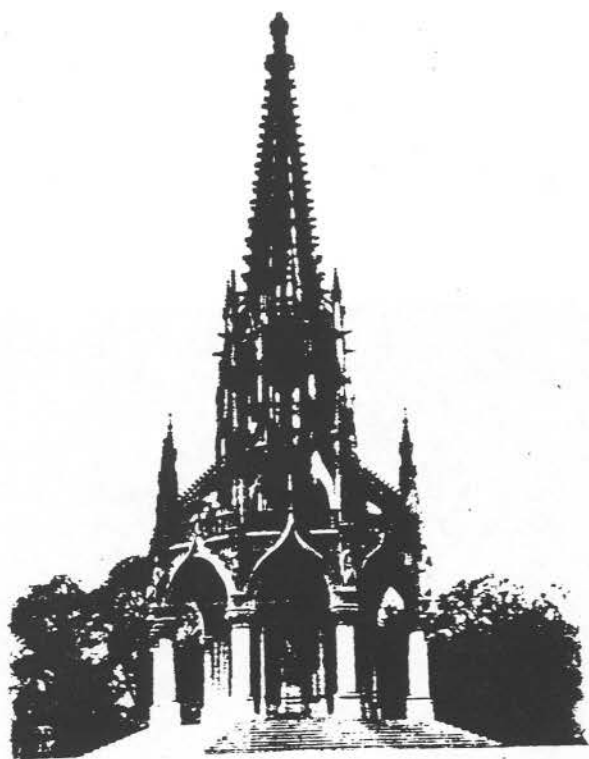
Maar dat Leopold II er geen graten in zag aan fiscale ontwijking - of misschien wel ontduiking - te doen, is slechts bij ingewijden bekend. Het feit werd nochtans enkele jaren geleden gepubliceerd. Want de historica Dr. Liane Ranieri vertelt in haar boek "Leopold II Urbaniste" de volgende pikante anekdote (p. 59 en 60)

Leopold II had voor Laken en speciaal voor het Heizel-gehucht grootse urbanisatieplannen. Daartoe had hij menige huizen en gronden gekocht, zelf of via allerlei vennootschappen, stichtingen, lijsten, schenkingen enz... Hij lag al lang op loer om de Campagne (zeg maar het buitenverblijf) de Rongé te kopen. Dat domein van 50 ha (nu het park Osseghem naast het Atomium) behoorde toe aan ene barones Janssen. Na verscheidene mislukte aankoop pogingen via bovenvermelde rechtspersonen werd in 1909 tot de transactie besloten. Maar de verkoop werd niet normaal voorgesteld. Want de eigendomsoverdracht werd uitgevoerd onder de vorm van ... een inbreng in natura ! Aan de speciaal hiervoor opgerichte "Compagnie des Sites". De barones ontving duizend aandelen voor de inbreng die fictief was, wat zij had al contanten ontvangen van de "Fondation Niederbach" (Het domein Niederfullbach lag in het hertogdom Koburg ...).

Mevrouw Ranieri stelt zich de vraag waarom deze abnormale constructie gebruikt werd. En zij stelt ietwat schuchter (hierbij verwijzend naar een andere auteur) : "Elle fût peut-être tout simplement imaginée en vue d'éviter les droits de mutation" (het toenmalige registratierecht) !

Joris Dillen

Bruxelles-Laeken. La fontaine de Neptun.

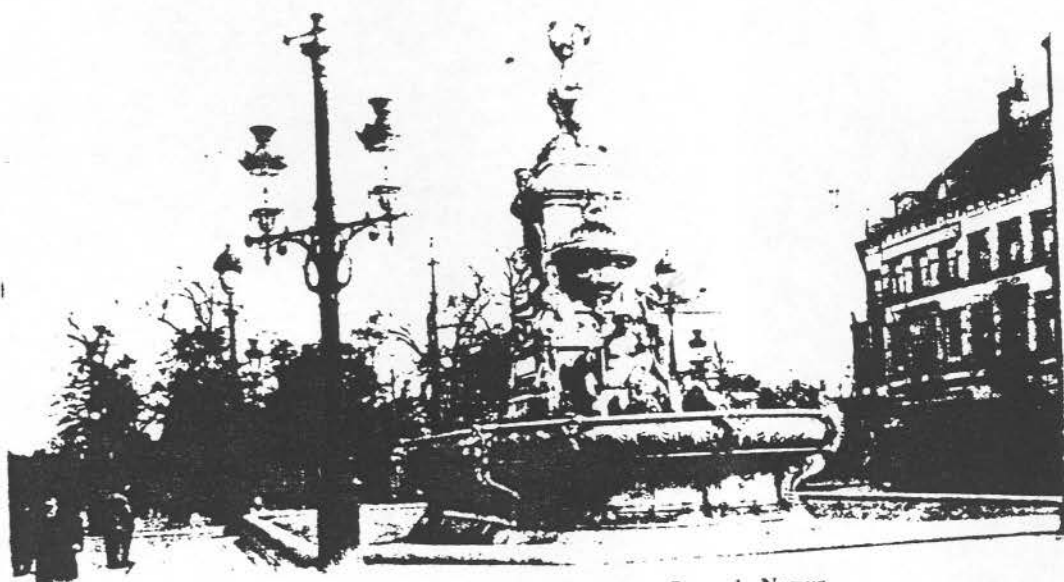

Laeken. monument du roi Léopold I.

Bruxelles.

*Bruxelles 21 Juin 1901
1er jour de l'été*

*Nous avons fait l'ascension de ce monument, toi, mère & moi. Dimanche
après. Nous l'aurons vu de haut
& baisser sans oublier Louis. Bon jour*

Bruxelles. — Fontaine De Brouckère, Porte de Namur.

Œuvre de l'architecte Hessaert et du sculpteur F. Piers, érigée en 1866, en l'honneur de Charles de Brouckère, ancien Bourgmestre. Le groupe d'auteurs qui la surmonte est de P. L. d'Unou. Les masques cracheurs de G. Houtstont. E. Desait, édit. Brux — Rep int.

BEKNOPTE BIOGRAFIEEN VAN BEELDHOUWERS IN LAKEN

NOOT : Bij de opsomming van de beeldhouwwerken werd geenszins naar volledigheid gestreefd. Alleen werd gepoogd te wijzen op het belang van de artisten door de aandacht te vestigen op hun beelden die aanwezig zijn in belangrijke musea en op of aan Brusselse straten, pleinen en gebouwen.

Hoofdstuk I - MONUMENTALE WERKEN

1. MONUMENT LEOPOLD I.

Toen de vijftigste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid naderde (1880), wilde koning Leopold II deze gebeurtenis met luister vieren. Zo wilde hij bij deze gelegenheid een monument ter ere van zijn vader onthullen. Het monument zou tevens de negen Belgische provincies afbeelden. Er werden elf kunstenaars aan het werk gezet. Negen zorgden voor de afbeeldingen van de provincies en een voor de bijkomstige versieringen. De elfde (de oudste en meest bekende) maakte het beeld van Leopold I.

(Na het schrijven van het eerste artikel ontdekte ik dat er een twaalfde voor het monument gewerkt heeft. Maar zijn beeld verdween uit Laken. Het gaat over de Genius van de Kunsten van G. De Groot. Dit verguld beeld stond op de spits van het monument, maar werd er afgerukt door een storm. Het troont nu op de Belvédère-toren van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Brussel, verder het Museum van Brussel genoemd).

Deze elfde was :

GEEFS WILLEM (of Guillaume) (Borgerhout 10/9/1805 - Schaarbeek 24/01/1883).

De bekendste van de zes broers Geefs, die allen beeldhouwers waren. Leerling aan de Academie van Antwerpen, alwaar hij de Grote Prijs won in 1828.

Hij maakte classicistische beelden, standbeelden, monumenten en (treffende) portretten.

Hij was de beeldhouwer van het Hof en maakte nog meerdere beelden van Leopold I, die zich in Brussel bevinden. Zo : het beeld op de Congresskolom (Onbekende Soldaat), het beeld in de grote zaal van de benedenverdieping van het Museum van Brussel, het beeld in het Pachecogesticht (in portaal Noordkant) en het gemeentehuis van Schaarbeek. Het beeld van Leopold I in de Kamer van volksvertegenwoordigers is van K.A. Fraikin maar werd gemaakt naar een model van Willem Geefs. Het museum bezit ook meerdere busten van Leopold I van Willem Geefs.

Hij werd burgemeester van Schaarbeek. Een straat in deze gemeente draagt zijn naam.

In Brussel bevinden zich nog menige werken van Willem Geefs. Zo onder meer :

- In het museum bevinden zich tientallen werken
(Een van de vier beelden boven de voorgevel van het museum, "De Beeldhouwkunst", wordt ten onrechte door sommigen aan hem toegeschreven. Het is van zijn broer Joris of Georges).
- Meerdere afbeeldingen van Leopold I (zie hierboven)
- Z.(sic) H.Koningin Louise Marie (echtgenote van Leopold I) - (biscuit)
- Verliefde leeuw (groep in marmer)
- De Schelde (gebakken aarde)
- De Eeuwigheid (beeld in gebakken aarde)
- H.K.H. Prinses Charlotte als kind (buste in pleister)
- Op de Congresskolom : Leopold I (zie hierboven)
- Aan het Parlement - Wetstraat
  - Restauratie van het fronton (van Godecharles, die verder beschreven wordt)
- Monument Martelarenplein :
  - Bovenaan : Het Vaderland (ook de Vrijheid genoemd)
  - Beneden : Vier halfverheven werken met de verheerlijking van de gevechten van 1830 (Gebed, Gevecht, Overwinning en Begrafenis)
De modellen in pleister van deze beelden bevinden zich in Laken. Met name in het atelier Ernest Salu
- Op het Kerkhof van Laken :
  - Het beeld in de kapel Malibran, de gisant Coghen, het graf van Partoes en van Wyns de Rocourt, enz ...
- Meerdere standbeelden : (sommigen schrijven het beeld van Vesalius - Barricadenplein - aan Willem Geefs toe. Het is echter van zijn broer Jozef Geefs)
  - Theodore Verhaegen, (Rooseveltlaan aan de ULB). (oprichter van de universiteit).
  - Generaal Belliard (1836), (Baron Hortastraat) (Frans ambassadeur die België na de onafhankelijkheid behulpzaam was). Geens won hiermede een internationale prijs.
  - Baron Seutin, Hoogstraat (koer St. Pietershospitaal) (hoofdchirurg).
  - Frédéric de Mérode, (mausoleum) (St Michielskathedraal, in de rechter zijkapel naast het koor) (held van 1830)
  - Th. Schaeckes, (buste in het stadhuis van Brussel; kabinet van schepenen van Openbare werken) (romantische schilder en graveur).
  - Wijns de Rocourt en Ch. de Brouckère (burgemeesters van Brussel in de hall vóór de gotische zaal van het stadhuis)

Buiten Brussel

Antwerpen : Rubens (Groenplaats), Genoveva van Brabant en zelfportret (Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen, verder Museum van Antwerpen genoemd) Stervende Kristin (1849) en de Eeuwigheid (1850) (beiden in de Rubenskapel van de St.-Jacobskerk).

Herentals : preekstoel in de kerk

Schaarbeek : altaar(marmer),communiebank (eik) en preekstoel(eik) in de St.- Jan en Niklaaskerk; doopvont (eik)in de St.-Servaaskerk (Doopsel van Kristus : naast het hoofdaltaar); een variante van de buste van Th. Schaepkes (In het Huis der Kunsten); buste van Ch.Liedts (burgemeester van Schaarbeek) (in het gemeentehuis)

Oudenaarde : dodenmonument van Tacambaro (Mexicaanse oorlog van 1867)

X
X X

Voor hen die de negen provincies moesten afbeelden werd gezocht naar kunstenaars die uit die provincies afkomstig waren. Zo Deckers, een Antwerpenaar; Van Der Stappen, een Brusselaar; Brunin uit Bergen; Fassin een Luikenaar; Pickery een Bruggeling. Voor de overige provincies werden blijkbaar geen kunstenaars gevonden die van daar afkomstig waren. Wellicht omdat in deze verafgelegen provincies geen kunstenaars aanwezig waren.

BRUNIN Charles (Bergen 10/05/1841 - Schaarbeek 2/06/1887)

(beeld van de provincie Henegouwen)

Leerling aan de Academie te Antwerpen. In 1875 wordt hij leeraar aan de Academie van Bergen.

Zijn werk is eclectisch (Eclectisme : combinatie van diverse stijlen en technieken uit vroegere tijden) en academisch.Het kan gevonden worden :

In Brussel :

- In het museum : De duiven van St. Markus.
- Aan de voorgevel van het museum (boven het raam van de zijvleugel rechts) (Met links of rechts wordt - ook verder - bedoeld : voor de kijker) halfverheven beeldhouwwerk : De Sierkunsten, optocht met strijdwagen geleid door de Inspiratie)
- Achter het Parlement (op het balcon, in het midden van de trappen) : Bronzen Vaas die artikel 25 van de Grondwet afbeeldt : "Alle machten gaan uit van de Natie"

Drie beelden aan het stadhuis van Brussel kon hij niet realiseren wegens zijn voortijdig overlijden.

In het Museum van Antwerpen bevindt zich de buste van Euphrosine Beernaert. (Oostendse schilderes van landschappen 1831-1901)

DECKERS Jan Frans (Antwerpen 20/03/1835 - 18/10/1916)

(beeld van de provincie Antwerpen)

Leerling aan de Academie te Antwerpen. Prijs van Rome (1864)

Leeraar aan de Academie te Antwerpen (1885).

Zijn werk is een mengeling van romantiek, koele idealisering en realisme.

In Brussel is werk van hem aanwezig aan de gevel van het Koninklijk Conservatorium, in de erekoer aan de middengevel. Het fronton is van Deckers. Wordt daar afgebeeld de Muzikale Compositie. In het midden steunt een zittende figuur op een boek dat de namen van grote componisten vermeldt. Links en rechts ernaast vrouwen die componeren, geholpen door genieën.

In het museum van Antwerpen bevinden zich een twintigtal werken van hem, waaronder :

- Bacchus en zijn minnemoer,
- De Getrooste Blinde,
- Venus en Amor,
- Het Genie van Shakespeare

Aan de zuidgevel van dat museum staat ook werk van hem (De Moderne Vlaamse Kunst).

Aan het gerechtshof (boven de ingang) : De Wet (brons) en twee vrouwenfiguren (steen) : Het Recht en De Macht.

DESENFANTS Albert Constant (Genappe 1845 - Brussel 1900)
(waarschijnlijk 24/1/1845 - 12/3/1900). Een auteur geeft Eigenbrakel op als gemeente van zijn overlijden)

(beeld van de provincie Luxemburg)

Leerling aan de Academie te Brussel.

Eclectisch beeldhouwer. Monumentale en decoratieve kunst.
Een straat in Schaarbeek draagt zijn naam.

In Brussel vindt men nog menig werk van hem. Zo :

- In het museum : de buste van de architect van het Leuvense stadhuis.
- Aan het museum (op het balcon van de zijgevel, kant Ruisbroekstraat) :
De Franse Kunst, middelste beeld (met maretak in de hand), en de Hollandse Kunst (tweede beeld van rechts, met spinnewiel).
- Aan het stadhuis :
NOOT : (Voor de plaatsen van de beelden aan de gevels van het stadhuis : zie achteraan)
  - Elisabeth van Görlitz (+ 1451) tweede echtgenote van Antoon van Bourgondie (1384 - Azincourt 1415, zoon van Margareta van Male en Filips de Stoute), moeder van Jan IV (zij staat bij de Soevereinen)
  - Jan IV (1403 - 1427) zoon en opvolger van Antoon van Brabant, voerde een wanbeleid en leefde in onmin met de Brusselaars. Wel dient vermeld dat hij de Leuvense Universiteit oprichtte. (Brussel wilde geen universiteit !)
(hij staat bij de Soevereinen)
  - Lodewijk van Bodegem (Brussel +/- 1470 - 1540), steenhandelaar en architect. Hij was één van de velen die werkten aan de plannen van St.-Goedele. Zijn belangrijkste werk is de kerk van Brou-en-Bresse, nabij Bourg-en-Bresse (Bourgondie)
Zijn standbeeld staat in de Kleine Zavel.

- Hij heeft in Laken op Stuivenberg gewoond (was toen een pachthof). (hij staat bij de Brusselse Genieen)
- Bij de burgemeesters van Brussel. In de 15e et 16e eeuw werden de burgemeesters voor één jaar gekozen. Van Desenfants zijn : Willems t'Serclaes (burgemeester in 1488) Hector van Heemvliet (1488 na voorgaande en 1489), Hector Van der Noot (1490).
  - Aan het Broodhuis : (in de klokketoren) : De Handelaar en Kinderfiguurtjes.
  - Aan de Kleine Zavel :
    - Pannenleggers (met ladder)
    - Leerlooiers of huidevetters (met runderhuid)
    - Tapijtwevers (met bobijn en draad)
  - Aan de koepel van het Justitiepaleis : een van de vier gezeten beelden in brons :
    - De Gerechtigheid (met degen en balans)
  - Aan de Grote Markt : (Koning van Spanje)
    - Twee van de vier medaillons met de Romeise Keizers Trajanus en Decius (Trajano en Decio op medaillons)
  - In de parken :
    - Van de Kruidtuin : De Lelie
    - Josaphat :
      - De Snoeier (nabij Bertrandlaan)
      - Eva bekroond door de slang (nabij de Laiterie du Parc)
    - In de Warande : Venus met duiven (copie 1887 naar een origineel door Olivier de Marseille dat zich in het museum bevindt) en Narcissus (copie 1889 naar een origineel door G. de Grupello) (met pijlenkoker op de rug)
  - Aan de Triomfboog in het Jubelpark : (kant Tervurenlaan) : De Provincies Henegouwen en Luxemburg.
  - In de Kapellekerk : O.L.Vrouw van Barmhartigheid (bij de gelovigen staan afbeeldingen van Leopold I, Louise-Marie, Paus Leo XIII, en Desanfants zelf met zijn familieleden in middeleeuwse kleren)
  - Hoek A.Maxlaan en St.-Michielsstraat : het beeld van St.-Michiel
  - Noorddoorgang (boven de ingang A. Maxlaan) : putti
  - In huis van de Kunsten (Schaarbeek) : slapend meisje (terra cotta - gehavend).

Het Museum van Antwerpen bezit zijn beeld De Verrijzenis (1891)

FASSIN Adolphe, Ferdinand (Luik 1828 - Brussel 1900)

(beeld van de provincie Luik)

Leerling aan de Academies van Luik, Antwerpen en Parijs.
Neo-classicus. Decoratief werk.

In het museum van Brussel bevindt zich zijn "Acquajudo Napolitain" (1865), beroemd werk in Rome gemaakt.

Hij is de beeldhouwer van de twee leeuwen aan de huidige ingang van het Koninklijk Park van Laken. Ook van de leeuwen aan het Koninklijk Paleis te Brussel (ingang Troonplein).

Hij werkte eveneens aan het Koninklijk Conservatorium : het fronton aan de Regentstraat (richting Kleine Zavel) waarop de "De Instrumentale Muziek" wordt afgebeeld (groep van drie personen : in het centrum een symbolische figuur met lier, rechts een jonge man die hobo speelt en links een vrouw die componeert). Hij maakte de griffioenen aan de gevel (richting Miniemenstraat) van het Justitiepaleis (griffioenen zijn fabelachtige dieren, half adelaar, half leeuw)

HOUTSTONT Georges (1832 - 1912)

(Maker van de versieringen rond de beelden)

Deze beeldhouwer is op menige plaatsen te vinden, maar meestal als maker van bijkomende versieringen : vazen (op het balkon oud gebouw Nationale Bank), dolfijnen (aan het Anspachmonument op de Vismarkt), Waterspuwers (fontein de Brouckère in Laken) versieringen (Conservatoriumgebouw aan de Regentschapsstraat).

Op twee plaatsen maakte hij het beeldhouwwerk zelf

- Op de gevel van het gebouw "Hier is 't in den Kater en de Kat"(in het Nederlands !) van architect Beyaert (Adolphe Maxlaan, naast Noordoorgang) : de Kariatiden en het kleine Mercuriusbeeldje
- Aan de oude kerk op het kerkhof van Laken is de deur van hem. Deze deur werd geplaatst nadat het grootste gedeelte van de kerk afgebroken werd en alleen het koor overbleef.

PICKERY Henri (Brussel 1823 - 1894)

(beeld van de provincie West-Vlaanderen)

Leerling aan de Academie van Antwerpen. Exposeerde in Parijs. In Brussel bevinden zich beelden van hem :

- In het Museum :
  - De busten van de schilder Frans Pourbus de Jonge (1882)
  - En van de schilder en architect Wenceslas Coebergher (1866)
  - Sater en Jonge Faunus (1862)
- Aan het stadhuis (voor de plaats van de beelden : zie achteraan)
  - De burgemeesters Everart t'Serraerts (in 1438 en 1452) Jan de Mol (in 1439, 1444, 1453, 1460). Deze laatste kreeg nog een tweede beeld aan het stadhuis (er waren nog meerdere burgemeesters Jan de Mol).
- Aan het paleis van Karel van Lotharingen :
  - Op de fries : twee Genieën
- In Laken : op kerkhof : het grafmonument van Marie Pleyel.

In Brugge vindt men zijn afbeeldingen van de Vlaamse Primitieven Jan/Jean (sic) Van Eyck op het Van Eyckplein en Memling (1430/1440 - 1494) op de Woensdagmarkt.

In Damme : de belangrijkste Brugse dichter Jacob Van Maerlant (1221/1235 - 1300). (voor het stadhuis).

Zijn borstbeeld bevindt zich in Brugge (aan de Begijnendijk nabij de "Poermolen")

VAN DER LINDEN Gerard (Antwerpen 8/02/1830 - Leuven 6/6/1922)

(beeld van de provincie Oost-Vlaanderen)

Leerling aan de Academie van Antwerpen, Prijs van Rome 1856, auteur van borstbeelden, allegorische groepen, historische en religieuze figuren. Hij was de ontwerper van het Leopold I-monument in Laken. Menig werk van hem is nog te vinden :

In Brussel

- Het Museum bezit van hem modellen van brievenbussen (tijdelijk afgestaan aan het Postmuseum aan de Grote Zavel) en het ontwerp van het beeld Van Helmond.
- Nieuwe Graanmarkt : origineel van het beeld Van Helmond (Brussel 1579 - Vilvoorde 1644) geleerde, geneesheer, filosoof, scheikundige.
- Aan het stadhuis : burgemeester (1423 en 1429) Wilhelmus van Kesterbeke junior.

In Leuven :

- Aan het Stadhuis : Calixtus twijfelend tussen het paganisme en het Kristendom.

In Antwerpen :

- Aan de voorgevel St. Jacobskerk (?) : groep in steen : De Kruisiging.
- Aan het Museum : in de loggia aan de voorgevel : Raphaël.

VAN DER STAPPEN (Pierre) Charles (Steenokkerzeel 19/12/1843 - Brussel 21/10/1910)

(beeld van de provincie Brabant)

Sommige bronnen vermelden als geboorteplaats Brussel of St. Joost-ten-Node.

Leerling aan de Academie van Brussel (Portaels). Hij werd leraar en later directeur van deze Academie en had in die hoedanigheid veel invloed op de heropstanding van de Belgische beeldhouwkunst in de tweede helft van de 19e eeuw.

Leerlingen waren o.m. George Minne, Jules Lagae, Rik Wouters, de Lakenaar Mathieu Desmaré, en vier beeldhouwers die we later zullen tegenkomen bij de beelden aan de paleizen van de wereldtentoonstelling 1935 : Jacques Marin, Leander Grandmoulin, Egide Rombaux en Victor Rousseaux.

Lid van de Koninklijke Academie van België. Eclectisch beeldhouwer van talrijke borstbeelden, bas-reliëfs en groepen (menselijke vormen samen met dieren) in brons of in marmer.

Naar hem werd een Schaarbeekse straat genoemd.

Zijn werken zijn te vinden :

In Brussel :

- Een twintigtal werken in het Museum (w.o. De Man met de degen en de Sfinx).
- Aan de voorgevel van dit Museum : Het Kunstonderwijs (gevleugelde vrouw die de Inspiratie voorstelt met ernaast Minerva) en een jonge kunstenaar met houtskool in de ene en een tekenboek in de andere hand.
- Aan het Louizaplantsoen (tussen de Dal- en de Munsterstraat) De Dood van Ompdrailles (een gladiator beschreven door de Franse schrijver Léon Cadell). Dit zou zijn meesterwerk zijn.
- In de Kleine Zavel : Willem de Zwijger
- Koninklijk Conservatorium (in erekoer, in de voor de kijker linkse gevel). In het fronton : De Orkestratie (muziekmuze Euterpe die een koor kinderen dirigeert)
- In het Jubelpark, aan de triomfboog (voorkant richting Wetstraat) : afbeeldingen van Antwerpen en Luik en in het park rechts De Stedenbouwers. (het plaatje op het beeld vermeldt verkeerdelijk P.H. Van der Stappen)
- Frère Orbanplantsoen : aan de overzijde van Frère Orban standbeeld Gendebien (beiden liberale politici).
- In het stadhuis :
  - Hall vóór gotische zaal : buste van burgemeester K. Buls.
  - Eerste verdieping inkomhall : tafelfersiersels in verzilverd brons (ontwerp van V. Horta). Stellen legendes voor van Brusselse vrouwen alsmede de ambachten. Boven het middenstuk : een zegevierende St- Michiel.
  - Fontein naast de trap van de ere-ingang (St-Michiel triomferend over de duivel, met mensengelaat, hetgeen nogal schokkend overkwam, omdat voordien de duivel afgebeeld werd als een draak).

Alhoewel hij zelf geen beelden plaatste aan het stadhuis, had hij de supervisie van meerdere werken aan dat stadhuis

- In Schaarbeek : (Colignonplein) Monument van kunstschilder Alfred Verwee.

- Antwerpen

- In het museum : David

Voorts werken in musea te Gent, Doornik, Bukarest, Venetië en in meerdere Duitse musea.

VAN_RASBOURGH_Antoine (Brussel 10/10/1831 - Choisy-le-Roi 1902)

(Beeld van de provincie Limburg)

Leerling van de Academie van Brussel. Werkte (met Rodin) samen met Carrier-Belleuse (o.m. aan de versiering van het Beursgebouw) Eclectisch Beeldhouwer. Meerdere decoratieve werken.

In Brussel vindt met van hem :

- In het Museum : een drietal werken (w.o. een bronzen buste van Antoon Van Dijck)
- Aan de gevel van het Museum : een medaillon van Rubens
- Aan het stadhuis : Wencele t'Serclaes (Burgemeester van Brussel in 1481 en 1499)
- In het park van de Kleine Zavel : Hendrik Brederode,
- Aan de Kleine Zavel :
  - Gordel- en Speldenmakers (emblemen : gordels).
  - Draaiers, plafonneerders en mandenmakers (emblemen : gedraaide spijl en tenen mand).
  - Schilders, goudslagers en glazenmakers (emblemen : palet en penselen).
- Aan het Conservatorium (in de erekoer, gevel links voor de kijker) : Kariatiden, een buste van Beethoven en twee Genieën
- Aan het Academienpaleis : De Kunst (bas-reliëf 1879), (links op de gevel, kant Hertogsstraat) en De Kunst, De Handel en De Landbouw en een Trofee hulde brengend aan De Kunst. (op een balustrade langs de kant van de Hertogstraat)
- Aan het Beursgebouw : (zuidkant, boven kroonlijst) Afrika (rechts) Azië (links)

In Antwerpen :

- Aan het Museum : (in loggia aan de voorgevel) : Antoon van Dijck.

VINCOTTE-Thomas, baron (Borgerhout 8/1/1850-Schaarbeek 25/3/1925)

(beeld van de provincie Namen)

Leerling van Willem Geefs aan de Academie van Brussel en van de Ecole des Beaux-Arts de Paris. Officieel beeldhouwer van het Hof (1881). Leraar aan het Hoger Instituut te Antwerpen. Lid van de Koninklijke Academie van België.

Naar hem wordt een straat genoemd in Borgerhout (waar hij geboren werd) en in Schaarbeek (waar hij overleden is)

Eclectisch beeldhouwer. Maker van talrijke potretbusten (raak geportretteerd) en monumentale werken. Hij had een voorliefde voor paarden.

Er zijn tal van zijn werken te vinden :

In Brussel :

- In het Museum : een twintigtal werken, w.o. twee borstbeelden van Leopold II en zijn echtgenote Marie-Henriette, Giotto, (hij won hiermee meerdere prijzen), Lucius Sergius Catilina.
- Aan de gevel van het Museum : boven het linker raam : De Muziek-kunst (halfverheven werk).
- Aan de koepel Justitiepaleis : Een van de vier gezeten beelden : De Kracht (brons) met knots en leeuwenvel.
- Aan het Stadhuis : Maria van Bourgondië. (bij de soevereinen)
- In het Jubelpark : op de triomfboog : vierpaardenspan (met Jules Lagae) en in het park (links) : Belgisch Kongo (1901)
- Aan het Koninklijk Paleis : bas-reliëf in fronton : België gezeten tussen De Landbouw, De Industrie, De Schelde, De Maas.
- Hoek Emile Demot en Emile Duraylaan : de Paardentemmer

- Diverse standbeelden : Ruiterbeeld van Leopold II (Troonplein), Buste Leopold II (in Parlement), Anneessens (plein met dezelfde naam), Beeldhouwer Godecharles (in de Warande), Buste van Auguste Orts (liberaal politicus, prof. ULB) (hoek Auguste Ortsstraat en Beursplein), Scheikundige J.S. Stas (in tuin Academiënpaleis), Borstbeelden van Marie-Henriette en Leopold II (marmer) (in het museum van de Nationale Bank), Buste van Burgemeester De Mot (eerste verdieping hall vóór de gotische zaal van het stadhuis).
- Graveerde enkele geldstukken tussen 1901 en 1909, met de beeltenis van Leopold II en de Belgische Leeuw.

In Antwerpen :

- In het Museum : buste van Leopold II, Kleine Herder met geitje, De Gevangene (of de Slavin)
- Aan het Museum : twee beelden op pylonen links en rechts aan voorgevel, De Triomf der Kunsten (tweemaal een tweespan)
- In het stedelijk patrimonium van Borgerhout : De Slavin.

In het buitenland :

- Is ook aanwezig in meerdere buitenlandse musea.

Joris Dillen.

ERRATA

In ons eerste nummer slopen een paar fouten :

- De titel van het artikeltje dat de brief van Leopold I voorafgaat dient de titel te luiden : "Brief VAN de Koning" (i.p.v. AAN)
- In de bibliografie van Beeldhouwwerk en Versieringskunst in Laken dient Kerkhove M. gelezen te worden KERCKVOORDE.
- In de commentaar over Leopold I, werd verkeerdelijk geschreven dat Louise-Marie de dochter van de Franse Keizer Louis-Philippe was. Haar vader was echter KONING van de Fransen.

x x x

Ook werd een verkeerd nummer van de bankrekening van Laca vermeld. Het juiste nummer is :

068-2095230-57

x x x

PLAATS VAN BEELDEN AAN HET STADHUIS VAN BRUSSEL.

=====

(van kunstenaars van wie er ook werk in Laken staat) (1)

	KUNSTENAARS (2)	VER- DIEPING.	PLAATS
- <u>SOEVEREINEN</u> (voorgevel)			
a) rechternvleugel			
Elisabeth van Görlitz	Desenfans	2de	tussen 6e en 7e raam
Filips de Schone	Fiers	1ste	" 4e en 5e "
Jan IV	Desenfans	2de	" 6e en 7e "
Johanna de Waanzinnige	Fiers	1ste	" 5e en 6e "
Maria van Bourgondië	Vinçotte	1ste	" 3e en 4e "
Maximiliaan van Oostenrijk	Vinçotte	1ste	" 3e en 4e "
b) linkervleugel			
Karel Martel en zijn echtgenoten	Dunion	2de	" 5e en 6e "
Gertrude	Dunion	2de	" 6e en 7e "
Suanchilde	Dunion	2de	" 6e en 7e "
- <u>BRUSSELSE GENIEËN</u> (Guldenhoofdstraat)			
Van Bodegem Lodewijk	Desenfans	2de	laatste beeld rechts
- <u>BURGEMEESTERS VAN BRUSSEL</u> (Karel Bulsstraat)			
Demol Jan	Pickery	2de	(x)
t'Serclaes Wencele	Van Rasbourg	2de	tussen 2e en 3e raam
t'Serclaes Willem	Desenfans	tussen 1e en 2de	(xx)
t'Serraerts Everard	Pickery	2de	(x)
Van der Noot Hector	Desenfans	tussen 1e en 2de	(xx)
Van Heemvliet Jan	Desenfans	tussen 1e en 2de	(xx)
Van Kesterbeek Willem	Van der Linden	2de	links van 1ste raam

(x) twee beelden tussen derde laatste en voorlaatste raam

(xx) drie beelden boven 7e raam eerste verdieping

-
- (1) Voor een volledig overzicht van de beelden zie :
De Standbeelden van het Brussels Stadhuis door Maarten GOEDEE
Uitgave van het Archief en Museum van het Vlaams leven te Brussel
- (2) Zie bij de kunstenaars gegevens over de afgebeelde personen